

לישועתך קויתי

על שולחנו של הגאון המקובל
איש האלקים הרב שמשון חיים בן הרב נחמן מיכאל נחמני זי"ע
מחבר הספרים הקדושים זרע שמשון ותולדות שמשון

פרשת צו תשפ"ד | גליון מס' 439

הנה דינם של אותם ארבעה: יורדי הים, הולכי מדבריות, חולה וחבוש, אשר מוטל עליהם חיוב מיוחד להודות, נלמד ממזמור קז שבספר תהילים. באותו מזמור, מפרט דוד המלך את ארבעת המקרים הללו, כאשר בסיומו של כל אחד מהם, הוא מזכיר 'ודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם'.

לכשנתבונן בסדר הדברים בפסוקים ובגמרא, נמצא כי ישנו שינוי ביניהם. סדר הזכרת המאורעות כפי שמופיע בתהילים הוא: מדבר, חבוש, חולה וים. ואילו סדרם בדברי רב הינו: ים, מדבר, חולה וחבוש. דבר זה אומר דרשני. ויש לבאר הדברים בטוב טעם, כי הפסוק הזכיר המאורעות, על פי סדר הדורות.

צרתם של הולכי המדבר, נכתבה ראשונה בתהילים, משום שהיא מוזכרת ראשונה בתורה שבכתב. זאת, במעשה של הגר וישמעאל בנה, כמו שנאמר (בראשית כא יד) 'ותלך ותתע במדבר באר שבע'. ולאחר מכן, 'ויכלו המים מן החמת'. וזהו ממש מה שנזכר בתהילים בהולכי המדבר, 'רעבים גם צמאים נפשם בהם תתעף'.

אחרי כן הזכיר, את עניינם של החבושים בבית האסורים. ורמז בזה, על יוסף הצדיק שהיה נתון במשמר בית הסוהר. ואמר הפסוק 'יושבי חושך וצלמות אסירי עני וברזל', אשר זהו כמו שמצאנו אצל יוסף, שנאמר בו (תהילים קה יח) 'עינו ככבל רגלו ברזל באה נפשו'. וכן דרשו ביוסף (בראשית רבה פט א), את הפסוק (איוב כח ג), 'קץ שם לחושך'.

עוד נרמז כאן במזמור, הטעם שהיה יוסף חבוש בבית האסורים, 'כי המרו אמרי אל ועצת עליון נאצו'. 'המרו אמרי א-ל', רומז לדיבה שהוציא

על חלת לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח תודה שלמיו. (ויקרא ז יג)

אמר רב יהודה אמר רב, ארבעה צריכין להודות. יורדי הים, הולכי מדבריות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא.

(ברכות ז:)

בפסוק הנזכר מצאנו רמז נפלא, בדרך של ראשי תיבות, לאותם ארבעה ששנה רב, אשר צריכים המה להודות.

וכך הוא הרמז: חייב ליתן תודה לה' חולה מדבר חבוש מצולות ים קריבה רפואה יציאה בריחה.

היינו, שצריכים להביא קרבן תודה לה', על שנתן קריבה להולכי מדבר. כאלו שבתחילה תעו בדרכם והתרחקו. ובחסדי ה' התקרבו וניצולו. עוד יש ליתן תודה, על רפואה של זה שהיה חולה וברחמי שמים, הבריא מחוליו. צריך להודות גם, על יציאה. היינו, מי שהוציא ה' מצולות ים. וכן, על בריחה. על החבוש אשר בחדש ה' עליו, הצליח לברוח מבית האסורים.

והנה יש לדקדק בלשונו של רב, שאמר ארבעה צריכים להודות, מדוע לא אמר, ארבעה חייבים להודות. ויש לומר, על פי מה שאמרו שם בגמרא, כי ההודיה צריכה להיות בפני עשרה. ומאחר ואף אחד אינו יכול להיות בטוח, שאכן ימצא עשרה להודות בפניהם, לכן לא נאמר דין זה בלשון חיוב.

(זרע שמשון פרשת צו, מאמר ה)

ישעיה לבשרו שיתרפא, (ישעיה שם ה). וכן אומר דוד במזמורנו, 'ישלח דברו וירפאם'. אחרונים במזמור, נזכרים יורדי הים. זאת, משום שהם רומזים אל יונה הנביא, אשר נפל למצולות ים, ככתוב (יונה א ג) 'זתשליכני מצולה בלבב ימים תהום יסובבני'. וזהו שנאמר כאן, 'יורדי הים באניות', כי בתחילה היה יונה נוסע באנייה. ולאחר מכן, 'המה ראו מעשי ה' ונפלאותיו במצולה'. כמו כן, הפסוק 'יעמד רוח סערה', אף הוא זהה עם מה שארע ביונה. כמו שנאמר (שם ד), 'וה' הטיל רוח סערה אל הים'. והוסיף לומר 'וכל חכמתם תתבלע', היינו שכל ההתחמקות שעשו נוסעי האנייה להקל מכובדה, כדי שלא יצטרכו להשליך את יונה אל הים, לא הועילו במאומה וכאילו נבלעו להם.

בסופו של דבר, 'ויזעקו אל ה' ומצוקותיהם יוציאם'. אמר ומצוקותיהם בתוספת ו'או', שלא נאמר כן בשלושת המאורעות האחרים. כי היו ליונה שתי הצלות. שבתחילה היה בתוך דג נקיבה והיה מצטער, עד שפלט אותו הדג ונבלע על ידי דג זכר, (ראה במדרש שם). והצלה שנייה, שהתקבלה תפילתו של יונה והטילו הדג, חזרה אל היבשה.

(זרע שמשון שם. עיי"ש עוד איך שביאר את סדר הדברים בגמרא)

יוסף על אחיו בפני אביו, (ראה בראשית רבה פד ז). 'ועצת עליון נאצו' בא לרמוז, כי על אף שאחיו שנאו אותו, לא היה לו לשונאם עבור זה. משום שהיה הכל בעצת עליון, כדי שיקרע הים בפניהם, (ראה שם ח). ועוד, כי מה שבטח בשר המשקים ולא השליך רק על ה' יהבו, גם זה נחשב לו בצדקתו כאילו נאץ עצת עליון. גם על זה נרמז בהמשך הפסוקים, 'כשלו ואין עוזר'. היינו שכשל בעצה זו, שכן 'ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו', (בראשית מ כג). אחר כך, הזכיר דוד את חולה שנתרפא, שמרמו על המלך חזקיהו, (ראה בארוכה במלכים ב כ ובישעיה לח).

והנה הסיבה שבגינה חלה חזקיהו, היתה משום שלא עסק בפריה ורביה, (ראה ברכות י). ומאחר ומי שאין לו בנים חשוב כמת, לכן נענש מידה במידה, שאמר לו ישעיהו הנביא, 'מת אתה ולא תחיה'.

וכל עניינו נרמז כאן במזמור. כנגד מה שחטא חזקיהו, אמר הכתוב 'אוילים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו'. על מה שהתנבא לו ישעיהו שימות, נאמר כאן 'ויגיעו עד שערי מות'. ומה שהשיבו חזקיהו לישעיה, 'כך מקובלני מבית אבי אבא, אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם, על יתייאש עצמו מן הרחמים', על זה אמר הפסוק, 'ויזעקו אל ה' בצר להם'. והנה לבסוף, אחר שהתפלל חזקיהו, שלח ה' ביד

לשון חכמים

אחר זה בְּחֹבוֹשׁ (פסוקים י - טז), 'יִשְׁבֵּי חֶשֶׁן [צִלְמוֹת אֲסִירֵי עֲנִי וּבְרָזָל]', וְגַם הֵם יוֹדוּ לָהּ חֶסֶדוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו [לְבִנֵי אָדָם]. וְגַם זֶה הוּא פְּלֵא גְדוֹל לְסַפֵּר לְבִנֵי אָדָם, מִשּׁוֹם דְּאִיתָא בְּזֵהָר (ח"א, וישב קפה, א) עַל פְּסוּק 'וַיִּשְׁלַכְנוּ אֹתוֹ הַבְּרָה' (בראשית לז, כד), לְעוֹלָם יִפִּיל אֵינִישׁ עֲצֻמִּיהַ לְגוֹבָא דְאַרְיִוּתָא וְלֹא יתְמַסֵּר בִּידָא דְשְׁנָאוֹי, לְפִי שְׂמִכְל הַבְּרִיּוֹת יוֹכֵל לְהַנְצִיל עַל יְדֵי גַס אוֹ זְכוּת אַבוֹת, אֲבָל אִם נִמְסֵר בִּידָא אָדָם שְׁהוּא בְּעַל בְּחִירָה קִשָּׁה לְהַנְצִיל. וְמִי שְׁהוּא חָבוֹשׁ הוּא בִּידָא אָדָם בְּעַל בְּחִירָה וְעַם כֹּל זֶה נִצּוֹל בְּחֶסֶד ה', אִם כֵּן יִגִּיד נִפְלְאוֹתָיו לְבִנֵי אָדָם דְּוָקָא.

יהי רצון שבזכות הרב שמשון חיים נחמן בן הרב מיכאל ז"ע, ייפדו כל שבויי עמו ישראל